EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 17.6.2025
COM(2025) 299 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Europeiska försvarsfonden: stöd till utvecklingen av framtidens försvarsförmågor
Interimsutvärdering av Europeiska försvarsfonden

{SEC(2025) 169 final} - {SWD(2025) 151 final}

INLEDNING

En stark, konkurrenskraftig och innovativ försvarsteknisk och försvarsindustriell bas i EU är en viktig förutsättning för att uppnå god försvarsberedskap. Vid tiden för inrättandet av Europeiska försvarsfonden, EU:s finansieringsprogram för forskning och utveckling på försvarsområdet för perioden 2021–2027[1], hade årtionden av nedskärningar i försvarsutgifterna, ökande kostnader för forskning och utveckling samt försvarsmateriel, marknadsfragmentering och brist på samarbete lett till kritiska brister i förmåga hos medlemsstaternas väpnade styrkor – brister som i många fall kräver ny teknik och innovativa lösningar.

Sedan fonden lanserades har ökade säkerhetshot, återkomsten av högintensiv krigföring i Europa och de växande geopolitiska spänningarna, tillsammans med snabba tekniska förändringar, bara förvärrat och på ett tydligt sätt visat på de problem som fonden är avsedd att ta itu med. Forskning och utveckling (FoU) på försvarsområdet har därför blivit en viktig drivkraft för att frigöra den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basens fulla potential. Dessutom är det allmänt accepterat att mycket få EU-medlemsstater har råd att på egen hand utveckla de mest komplexa försvarssystemen, och inget land kan göra det inom alla domäner. Det kräver samordnade åtgärder på EU-nivå.

Europeiska försvarsfonden är EU:s svar på detta behov och innebär en förändring av hur EU stöder den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen. Med en budget på 7,3 miljarder euro syftar fonden till att främja den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft, effektivitet och innovationsförmåga genom att stödja samarbetsinriktat och gränsöverskridande FoU-samarbete i hela EU.

Europeiska försvarsfonden har blivit ett av de största FoU-programmen på försvarsområdet i Europa med 5,4 miljarder euro redan avsatta till FoU-projekt på försvarsområdet och 162 pågående projekt. Fonden har lockat till sig de bästa FoU-aktörerna på försvarsområdet samt många icke-traditionella företag och förväntas få storskaliga effekter. Europeiska försvarsfonden är ”användarcentrerad” och styrs av behoven hos medlemsstaternas och Norges väpnade styrkor. Nästa generations teknik och förmågor inom alla militära domäner – luft, mark, sjö, rymd, cyber – förväntas utvecklas med stöd från Europeiska försvarsfonden och många av dem skulle inte ha påbörjats utan det stödet. Europeiska försvarsfonden ger också EU:s ekonomi tydlig valuta för pengarna, bland annat genom spridning till civila tillämpningar.

Fondens ökande betydelse bekräftas av dess växande attraktionskraft för industrin. Förslagen inom ramen för Europeiska försvarsfondens ansökningsomgångar har ständigt ökat. Med start 2021 med 140 förslag, och med en stabil årlig budget, lockade de senaste ansökningsomgångarna (2024) nästan 300 förslag – en ökning med 25 % utöver den betydande ökningen på 78 % 2023. Fondens betydelse understryks också av den mångfald av bidrag från berörda parter som lämnats till kommissionen under interimsutvärderingen av Europeiska försvarsfonden. Synpunkter inkom från 330 enheter i form av omkring 100 svar på frågeformulär, över 30 ståndpunktsdokument samt under särskilda möten och workshoppar. De berörda parter som rådfrågades omfattade en representativ del av den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen samt andra viktiga intressenter.

[1] Europeiska försvarsfonden bygger vidare på två föregående program som var begränsade i tid och budget: den förberedande åtgärden för försvarsrelaterad forskning och det europeiska försvarsindustriella utvecklingsprogrammet.

Under de första åren har genomförandet av Europeiska försvarsfonden varit en balansakt som syftar till att förena två nära besläktade men ibland motstridiga mål. Å ena sidan att åtgärda kritiska brister i försvarsförmågor genom att stödja utvecklingen av nästa generations försvarstekniker och försvarsförmågor, med medlemsstaterna i förarsätet för att fastställa prioriteringar. Å andra sidan att påskynda omvandlingen av försvaret genom innovation, inkludering och genom att locka nya och icke-traditionella försvarsaktörer. Båda stöds av det allmänna målet att defragmentera den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen, uppmuntra samarbete och säkerställa en socioekonomisk avkastning.

1. MINSKA FRAGMENTERING OCH FRÄMJA SAMARBETE

Europeiska försvarsfonden spelar redan en viktig roll för att **främja samverkan när det gäller FoU-investeringar på försvarsområdet i EU**. I mars 2025 antogs fem årliga arbetsprogram för Europeiska försvarsfonden av kommissionen, där totalt 5,4 miljarder euro avsattes till FoU på försvarsområdet. Detta gör Europeiska försvarsfonden till en av EU:s tre största FoU-investerare på försvarsområdet[2]. Denna investering omfattar omkring hälften av det totala samarbetet inom försvarsforskningen i EU. På nationell nivå är företag från medlemsstater med stora, väletablerade försvarsindustrier de största mottagarna av finansiering från Europeiska försvarsfonden, men en jämförelse med de senaste uppgifterna från Europeiska försvarsbyrån om nationell FoU-finansiering[3] visar på en **mycket positiv effekt för alla länder**, även för medelstora och små medlemsstater med en begränsad traditionell försvarsindustri. Redan under det första verksamhetsåret[4] tillhandahöll Europeiska försvarsfonden finansiering som var i samma storleksordning som eller större, i vissa fall avsevärt större, än de totala nationella FoU-utgifterna på försvarsområdet för 15 medlemsstater[5].

Genom sina incitament har Europeiska försvarsfonden **främjat ett gränsöverskridande FoU-samarbete på försvarsområdet som saknar motstycke** i hela EU. Det främjar ömsesidig förståelse och en gemensam kultur mellan de berörda enheterna, vilket bidrar till att defragmentera den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen. Europeiska försvarsfondens 162 projekt omfattar 1 366 unika deltagare[6] från 26 medlemsstater[7] samt Norge. Detta inbegriper en bred geografisk fördelning av berörda enheter, även från regioner där försvarsindustrin traditionellt inte är framträdande. Medan Europeiska försvarsfonden kräver samarbete mellan minst tre olika rättsliga enheter från minst tre medlemsstater/Norge, består fondens genomsnittliga projekt av 19 deltagare från åtta länder. På det hela taget har Europeiska försvarsfonden visat sig värdefull som en ram för att hitta nya partner, däribland små och medelstora företag och midcap-bolag, samt för att utöka pågående samarbeten.

Utanför den traditionella försvarsindustrin har Europeiska försvarsfonden visat sig vara ett attraktivt instrument även för europeiska små och medelstora företag, midcap-bolag och forskningsorganisationer. I synnerhet små och medelstora företag spelar en allt större roll som flexibla leverantörer av omstörtande teknik och innovation inom försvarssektorn. Tack vare de riktade insatserna för att integrera små och medelstora företag och innovatörer i Europeiska försvarsfonden (inklusive genom stöd utöver rena bidrag för att följa deras företagstillväxt och tekniska mognadsgrad för innovativa idéer) **deltar små och medelstora**

---

2 Tillsammans med de nationella FoU-investeringarna på försvarsområdet i Frankrike och Tyskland.

3 *European Defence Agency's Defence Data 2020-2021 Key Findings and Analysis* (inte översatt till svenska).

4 De senaste offentligt tillgängliga uppgifterna för nationella FoU-utgifter gäller 2021.

5 BE, BG, CY, EE, EL, ES, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, PT, SI.

6 Stödmottagare, anknutna enheter och underleverantörer i februari 2025. GD Försvarsindustri och rymdfrågor, Europeiska kommissionen.

7 Alla EU-medlemsstater med undantag för Malta.

företag i stor utsträckning i Europeiska försvarsfondens projekt, utgör 43 % av de unika deltagarna i Europeiska försvarsfonden och **får** omkring 20 % av EU-finansieringen[8]. I sex EU-medlemsstater står de för mer än 50 % av deltagandet[9]. Midcap-bolag utgör 4 % av de unika deltagarna och får omkring 6 % av finansieringen. Även om små och medelstora företag gynnas av särskilda stödåtgärder faller den övervägande delen av deras deltagande under de tematiska ämnena, vilket säkerställer ett starkt deltagande i hela programmet. **Antalet små och medelstora företag som ansöker ökar stadigt varje år**. I samband med de senaste ansökningsomgångarna (2024) ökade förslag från små och medelstora företag och forskningsorganisationer med 28 % jämfört med föregående år.

Genom att möjliggöra ett närmare samarbete mellan huvudentreprenörer, små och medelstora företag och forsknings- och teknikorganisationer, mellan försvarsföretag och civila företag som utvecklar teknik med försvarspotential och potential för dubbla användningsområden och genom att utöka samarbetet inom försvarsleveranskedjorna spelar **Europeiska försvarsfonden en viktig roll för att göra den europeiska försvarsindustrin mindre fragmenterad**.

2. ÅTGÄRDA KRITISKA BRISTER I FÖRSVARSFÖRMÅGOR: UTVECKLA NÄSTA GENERATIONS FÖRSVARSTEKNIK OCH FÖRSVARSFÖRMÅGOR

Även om Europeiska försvarsfonden fortfarande är ett relativt nytt program (inget av dess projekt har slutförts ännu), **framgår dess relevans för medlemsstaternas väpnade styrkor redan av dess roll i utvecklingen av ny försvarsteknik och nya försvarsprodukter** som åtgärdar kritiska luckor i förmågor inom alla försvarsdomäner. Medlemsstaternas väpnade styrkors utnyttjande av resultaten av de program som föregått Europeiska försvarsfonden ger en tydlig indikation på dess potential.

Utveckla nästa generations försvarsförmågor

Europeiska försvarsfondens planering och programutveckling är ”användarcentrerad” och baseras direkt på medlemsstaternas och Norges behov och bidrag. Det ger en **hög grad av samstämmighet mellan de prioriteringar för försvarsförmågeutveckling** som fastställts inom ramen för förmågeutvecklingsplanen (CDP), områdena för potentiellt samarbete inom ramen för den samordnade årliga försvarsöversynen, andra typer av samarbeten (det permanenta strukturerade samarbetet, Europeiska försvarsbyråns kategori B-projekt och i förekommande fall i Natosammanhang) **och områdena för stöd från Europeiska försvarsfonden**.

Europeiska försvarsfonden ger EU:s medlemsstater och Norge incitament att samarbeta för att utveckla nästa generations försvarstekniker, försvarsprodukter och försvarsförmågor som kan vara svåra eller till och med omöjliga att uppnå för ett enda land. Med tanke på att Europeiska försvarsfondens stöd till större FoU-projekt på försvarsområdet (t.ex. den europeiska patrullkorvetten och Eurodrone) är större än de totala årliga FoU-utgifterna i de flesta EU-länder **är det nästan omöjligt för ett enda land att utveckla flera projekt inom Europeiska försvarsfonden av sådan omfattning samtidigt**. På samma sätt medför de endoatmosfäriska interceptorprojekten *EU HYDEF*- och *HYDIS*^{2} höga kostnader och komplexa tekniska utmaningar som är svåra för en medlemsstat att hantera på egen hand. Europeiska försvarsfonden erbjuder också unika möjligheter för mindre medlemsstater och

[8] Självdeklarerade små och medelstora företag. GD Försvarsindustri och rymdfrågor, Europeiska kommissionen. Uppgifter från Europeiska försvarsfondens projekt 2021–2023, hämtade i februari 2025.

[9] Den högsta nivån observeras i CY, EE, IE, LT, LU och EL.

länder med en begränsad försvarsindustri att involvera sin nationella industri i utvecklingen av viktiga försvarsförmågor för EU. På det hela taget **ger fonden en positiv strukturell effekt som går utöver själva Europeiska försvarsfondens budget**.

Europeiska försvarsfondens åtgärder förväntas utveckla **mer än 50 prototyper**, vilka utgör teknik- och förmågeblocken för nästa generations försvarsförmågor. Till exempel stöder Europeiska försvarsfonden utvecklingen av prototyper för följande förmågor och teknik:

- **Luftdomänen:** helikoptrar, drönare (drönare för medelhög höjd och med lång uthållighet, taktiska drönare, stridsdrönare), elektronisk krigföring, framdrivningssystem.
- **Domänen luft- och robotförsvar**: Endoatmosfäriska interceptorer, antidrönarsystem, rymdbaserat system för tidig varning för robotar.
- **Markdomänen:** Stridsplattformar, indirekt eldgivning med lång räckvidd, obemannade marksystem, soldatsystem, energi för militära läger, lednings- och kontrollsystem.
- **Sjödomänen:** Plattformar (den europeiska patrullkorvetten, medelstora halvautonoma fartyg), minröjning, undervattenskommunikation, skydd av havsbotten och kritisk infrastruktur.
- **Rymddomänen:** Mottagare för offentliga reglerade tjänster (PRS-mottagare), rymdlägesbild, rymdbaserad övervaknings- och spaningsförmåga eller pseudosatelliter på hög höjd.
- **Cyberdomänen:** Cyberlägesbild, cyberranger, driftskompatibla system för cyberförsvar och informationskrigföring.

Dessutom **bidrar Europeiska försvarsfonden till EU:s strategiska oberoende** genom att stödja många projekt för utveckling av försvarsteknik och försvarsprodukter för vilka Europa för närvarande är helt beroende av tredjeländer och för vilka det inte finns några EU-alternativ.

Projektruta: Projekt med stöd från Europeiska försvarsfonden som åtgärdar viktiga brister i försvarsförmågor och bidrar till EU:s strategiska oberoende

a) **Försvar mot hypersoniska robotar**: EU HYDEF och HYDIS[2] är projekt inom Europeiska försvarsfonden som finansieras för att utveckla förmågor för att skjuta ned hypersoniska robotar. Tidigare fanns det inget program för att utveckla en sådan kritisk förmåga för Europas försvar.

b) **EUROMALE**: Utvecklingen av en helt oberoende europeisk drönare för medelhög höjd och med lång uthållighet (MALE) åtgärdar en kritisk brist på förmåga inom de europeiska väpnade styrkorna.

c) **Rymdbaserat system för tidig varning för robotar:** Genom projektet ODIN's EYE II stöder Europeiska försvarsfonden utvecklingen av helt suveräna och oberoende förmågor för tidig varning från rymden för upptäckt och spårning av ballistiska robotar och nya hypersoniska hot. En sådan kritisk förmåga kommer att undanröja det nuvarande beroendet av tredjeländer och öka EU:s självständighet i rymden.

d) **Framtida medelstort taktiskt fraktflyg (FMTC)**: Europeiska försvarsfonden bidrar till finansieringen av nästa generations europeiska medelstora taktiska fraktflygplan. Denna militära transportförmåga är en viktig faktor för att självständigt kunna genomföra EU:s

När det gäller försvarssystemens interoperabilitet och utbytbarhet har Europeiska försvarsfonden potential att förbättra båda, med projekt för komponenter eller delsystem som kan gynna flera framtida förmågor. Även om slutsystem som använder tekniken potentiellt kan utvecklas på nationell nivå med medlemsstater som konkurrerar mot varandra, gynnas

grundläggande teknik ofta av gemensam utveckling genom att kostnadseffektiviteten och konkurrenskraften på marknaden ökar.

Bemöta nya och föränderliga prioriteringar

I den senaste tidens militära konflikter har nya sätt att föra krig blivit viktiga, med fokus på specifika vektorer för utveckling av nya förmågor samtidigt som befintliga trender accelererar. Detta gäller till exempel utvecklingen och användningen av obemannade plattformar, luft- och robotförsvar, i rymd- och cyberdomänerna. Europeiska försvarsfondens arbetsprogram har **framgångsrikt tagit itu med dessa nya och föränderliga prioriteringar**, till exempel genom att utöka de områden som tas upp i åtgärdskategorin luft- och robotförsvar, som svar på den växande betydelsen av detta område, och i åtgärdskategorin skydd och rörlighet för styrkor, genom att ta itu med behovet av strategisk lufttransport för mycket stora laster i syfte att åtgärda en viktig förmågebrist som ytterligare spätts på av frånvaron av Antonov-transportflottan.

Dessutom har **vissa ämnen som ursprungligen hade lägre finansiering fått en allt större betydelse med tiden**. Till exempel har kategorin undervattenkrigföring med ett växande beroende av undervattensinfrastruktur som gasledningar eller internetkablar fått större uppmärksamhet. Denna omprioritering är anpassad till Europeiska försvarsfondens bredare mål att balansera långsiktig innovation med kraven som ställs av den nuvarande säkerhetssituationen.

Europeiska försvarsfonden har också börjat stödja **den ukrainska försvarsindustrins gradvisa integrering** i den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen. Enligt förordningen om Europeiska försvarsfonden får ukrainska enheter endast delta i forskningsprojekt som associerade partner (och kan inte få finansiering från Europeiska försvarsfonden), eller som leverantörer av varor, entreprenader eller tjänster som behövs för att genomföra Europeiska försvarsfondens projekt. Men Europeiska försvarsfondens stödåtgärder gör det redan möjligt för ukrainska enheter att delta i särskild försvarsrelaterad innovationsverksamhet som fonden står för[10].

Kontinuitet i insatserna

Försvarsindustrin har framhållit att ett av Europeiska försvarsfondens viktigaste bidrag är att insatserna fortsätter under hela forsknings- och utvecklingscykeln fram till marknadsintroduktionen. Detta har bidragit till att rädda flera försvarsprojekt från avveckling eftersom de annars inte skulle ha fått ytterligare finansiering på nationell nivå för att överbrygga det kritiska finansieringssteget mellan produktutveckling och kundutnyttjande och leverera konkreta resultat till medlemsstaternas väpnade styrkor. Mer än hälften av projekten i det europeiska försvarsindustriella utvecklingsprogrammet följdes upp inom ramen för Europeiska försvarsfonden, vilket säkerställer projektens kontinuitet. Samtidigt har ett ökande antal av Europeiska försvarsfondens projekt också finansiering för nästa steg, när framsteg görs inom utveckling av teknik eller förmågor. Det faktum att forskningsprojekt fortsatte som utvecklingsprojekt bör inte betraktas som den enda eller viktigaste framgångsindikatorn. Många projekt, särskilt de som rör stora och komplexa förmågor, bygger på långsiktiga utvecklingsplaner för teknik eller förmågor och behöver ibland flera uppföljningsämnen innan de går in i den slutliga FoU-fasen. Detta gäller till exempel utvecklingen av framtida medelstora taktiska fraktflygplan, eller avancerad radarteknik, som båda togs upp två gånger inom ramen för Europeiska försvarsfondens forskningsprogram.

[10] T.ex. genom ekonomiskt stöd till tredje parter inom särskilda ansökningsämnen eller genom hackaton-evenemang.

En särskild utmaning i detta avseende har varit att hitta **rätt balans** mellan konkurrensutsatta **ansökningsomgångar och kontinuitet i insatserna genom direkta tilldelningar** när konsortier som väl har valts ut genom en konkurrensutsatt process har visat sin förmåga att leverera resultat i rätt tid under pågående projekt. Ett ytterligare viktigt inslag är att **säkerställa ett starkt engagemang från medlemsstaternas sida** för FoU-kontinuitet. Utöver Europeiska försvarsfondens bidrag kräver utvecklingsprojekt inom ramen för fonden kompletterande finansiering (*samfinansiering*) från medlemsstater eller från andra källor (t.ex. konsortiets egna medel) för att helt täcka kostnaderna för projekten. Att kunna visa på sådan samfinansiering är ett villkor för stödberättigande för utvecklingsprojekt. Det inrättades för att ge incitament till ytterligare nationella bidrag, vilket säkerställer att medlemsstaterna åtar sig att använda FoU-resultaten. I takt med framstegen i genomförandet av programmet och med uppföljningsprojekt som når högre utvecklingsstadier har den nödvändiga samfinansieringen ökat, både till belopp och andel, med särskilt höga värden under de senaste åren. Utvecklingsprojekten står inför allvarliga **utmaningar när det gäller att upprätta en fullständig samfinansieringsram.** För vissa projekt är samfinansiering fortfarande inte på plats flera år efter det att projekten har inletts, vilket leder till allvarliga förseningar. När det gäller problem som kan förklara den utdragna processen med att inrätta ramar för samfinansiering har medlemsstaterna rapporterat svårigheter med att komma överens om nödvändiga samförståndsavtal och användarrättigheter, vilket i många fall är en förutsättning för att underteckna nationella samfinansieringsavtal. **Samfinansiering är därför fortfarande en viktig punkt att följa upp** i genomförandet av Europeiska försvarsfonden.

Upphandling av projektresultat

Europeiska försvarsfonden kommer att visa sig framgångsrik om medlemsstaterna upphandlar de förmågor som fonden bidrar till att utveckla. Trots att vi befinner oss i ett tidigt skede av genomförandet av Europeiska försvarsfonden finns det positiva tecken på upphandlingspotentialen för projektresultaten, och vissa upphandlingar har redan genomförts. Hälften av de medlemsstater som rådfrågades under utvärderingen noterade att projektresultaten för Europeiska försvarsfonden, europeiska försvarsindustriella utvecklingsprogrammet eller den förberedande åtgärden för försvarsrelaterad forskning redan upphandlades på nationell nivå eller sannolikt kommer att upphandlas inom kort, medan resten av uppgiftslämnarna uppgav att det var för tidigt att lämna ett slutgiltigt svar.

Projektruta: Europeisk patrullkorvett

Europeiska försvarsfondens projekt för en europeisk patrullkorvett stöder utvecklingen av ett fartyg i korvettklass som kan utföra ett stort antal uppdrag i framtida marina operativa sammanhang. Fyra EU-medlemsstater (i november 2024: FR, IT, ES, EL) har formellt uttryckt intresse för upphandling, och vissa av dem har redan anslagit **upphandlingsmedel i sina nationella förmågeplaner**. Det totala bidraget från Europeiska försvarsfonden är betydande och har säkrat kontinuitet i projektet. **Upphandlingskontrakt för ett dubbelsiffrigt antal fartyg förväntas** och intresset från andra medlemsstater ökar.

Dessutom har de första projektresultaten **börjat komma i bruk i EU-medlemsstaternas väpnade styrkor och gör skillnad på slagfältet**. Detta inbegriper kritiska områden såsom sjöminor, obemannade system eller cyberförsvar. En del av den teknik som utvecklats med EU-stöd används redan i Ukraina.

Projektruta: Integrering av projektresultat i medlemsstaternas flottor
Innovativa lösningar för sjöminor för att leverera bättre, snabbare, säkrare och mer robust minröjning: Utformningen, prototypen och demonstrationen av ett system bestående av obemannade autonoma verktygslådor, intelligenta plattformar, sensorer och deras beslutsstöd utvecklades med stöd av projekten MIRICLE och E=MCM och integrerades ombord på en **ny klass av minröjningsfartyg som gemensamt upphandlats av Nederländernas och Belgiens flottor** (12 beställda fartyg, med potential för andra operatörer). Det första fartyget i klassen beräknas tas i tjänst av den belgiska flottan 2025.

Projektruta: Projektresultat som används i Ukraina
Europeiska försvarsindustriella utvecklingsprogrammets projekt iMUGS stöder utvecklingen av en befintlig plattforms autonoma förmåga att hantera ett stort antal uppdrag. Plattformen används operativt i Ukraina för röjning av minfält, evakuering av skadade och logistik. Autonoma övervaknings- och hotidentifieringslösningar som utvecklats inom ramen för projektet AI4DEF

3. OMVANDLA FÖRSVARET GENOM INNOVATION: BEHÅLLA ETT KONKURRENSFÖRSPRÅNG

För att förbli konkurrenskraftigt måste EU utveckla ett ekosystem för försvarsinnovation. Att påskynda omvandlingen av försvaret genom **innovation, inklusive inom omvälvande teknik**, har därför fått aktivt stöd från Europeiska försvarsfonden inom ramen för **EU:s system för försvarsinnovation**. Med en total budget på 1,5 miljarder euro fram till 2027, dvs. omkring 20 % av Europeiska försvarsfondens budget, förväntas den kompletteras med 400–500 miljoner euro från andra offentliga och privata källor.

Åtgärderna inom ramen för EU:s system för försvarsinnovation omfattar särskilda icke-tematiska FoU-ansökningsomgångar samt **införandet av nya mekanismer** såsom finansiellt stöd till tredje parter med påskyndat stöd inom specifika teknikområden, stärkta synergier mellan EU-finansierad civil- och försvarsinriktad forskning, tekniska utmaningar och stöd till forskning inom omvälvande teknik med hög risk/hög avkastning. Dessutom har en **uppsättning innovativa stödtjänster för små och medelstora företag och nystartade företag** gradvis utvecklats. Den omfattar försvars-hackaton, affärscoachning, stöd till acceleration, matchningstjänster och inrättandet av ett egetkapitalinstrument på försvarsområdet genom Europeiska investeringsfonden för att frigöra kapital till finansiering av FoU-intensiva företag.

Åtgärderna inom ramen för EU:s system för försvarsinnovation omfattar även **spin-in-ansökningsomgångar**. De utnyttjar teknik med potential för dubbla användningsområden från civil EU-finansierad forskning och utveckling (t.ex. Horisont Europa), så att de kan anpassas till försvarstillämpningar. Hittills har Europeiska försvarsfondens spin-in-ansökningsomgångar berört områdena cyber, energi- och kraftsystem, högpresterande material, elektroniska komponenter, rymdsystem och autonoma system. Samtidigt säkerställer Europeiska försvarsfonden synergier med **EU:s rymdprogram** genom att finansiera utvecklingen av teknik, produkter och kapacitet som utnyttjar, kompletterar eller samverkar med tjänster som tillhandahålls genom EU:s rymdprograms komponenter. På samma sätt har över 20 **Horisont Europa-projekt** visat sig ha starka synergieffekter med försvaret. Sedan 2024 har Europeiska innovationsrådet (EIC) via sitt system för övergångsfinansiering, som bidrar till att omvandla forskningsresultat till koncept och vidare, välkomnat spin-in-förslag som direkt bygger på resultat som genererats av Europeiska försvarsfonden eller unionens förberedande åtgärd för försvarsrelaterad forskning.

Lärdomarna från Rysslands anfallskrig mot Ukraina och snabba tekniska framsteg har, utöver de justeringar i Europeiska försvarsfondens förmågeutvecklingsområden som de bidrog till, väckt förväntningar på att **Europeiska försvarsfonden också måste tillhandahålla snabbare och smidigare processer för att integrera innovativa försvarslösningar**. Det måste skapas tillgängliga möjligheter att stödja projekt som ger snabba lösningar som efterliknar framgången för den snabba innovationslivscykel som utvecklats i Ukraina, vilket inbegriper ständig återkoppling från slutanvändaren på slagfältet (tester under verkliga förhållanden). Den långsiktiga karaktären hos FoU-projekt på försvarsområdet inom ramen för Europeiska försvarsfonden medför att EU:s ekosystem för försvarsinnovation går miste om en möjlighet att dra nytta av den ukrainska industrins och dess väpnade styrkors kunskaper.

Samtidigt är det mycket viktigt för programmets framgång att upprätthålla rätt balans och se till att Europeiska försvarsfonden tar itu med framtida långsiktiga behov av FoU på försvarsområdet. Andra EU-försvarsinstrument, såsom akten till stöd för ammunitionstillverkning, Edirpa och kommissionens förslag om ett europeiskt handlingsprogram för demokrati och mänskliga rättigheter, kompletterar Europeiska försvarsfondens fokus genom att ta itu med omedelbara prioriteringar och akuta behov. Som framhållits av en tankesmedja: Europeiska försvarsfonden är ett långsiktigt program, och det är bra om det ska förbli lika relevant.

4. DEN SOCIOEKONOMISKA AVKASTNINGEN PÅ FORSKNING OCH UTVECKLING PÅ FÖRSVARSOMRÅDET

Europeiska försvarsfonden förväntas ge valuta för pengarna på ett tydligt sätt genom att generera betydande positiva produktivitetseffekter för ekonomin och samhället. Detta framgår av en makroekonomisk studie som utförts av det gemensamma forskningscentrumet[11]. Studien har begränsningar eftersom den utförts i ett tidigt skede av programmets genomförande men ger ändå en värdefull inblick i fondens förväntade socioekonomiska resultat. Europeiska försvarsfonden förväntas uppnå en maximal effekt med en ökning av EU:s BNP med +0,025 % år 2030 jämfört med referensscenariot utan fonden, tack vare kombinationen av ökade privata investeringar och högre total faktorproduktivitet. Detta motsvarar en maximal ökning på 2 954 miljoner euro av BNP 2030 och 32 413 nya arbetstillfällen i hela EU. Eftersom den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen beräknas sysselsätta omkring 500 000 personer, illustrerar dessa uppgifter Europeiska försvarsfondens betydande inverkan på ekonomin. Dessutom finns det **ytterligare potentiella fördelar** för EU:s ekonomi och säkerhetsmiljö till följd av Europeiska försvarsfondens investeringar. Insatsen inom ramen för Europeiska försvarsfonden stärker EU-industrins innovationsförmåga och konkurrenskraft och öppnar nya marknadsmöjligheter, även utanför försvaret. Den leder till effektivare investeringar i forskning och utveckling (färre luckor och överlappningar, större skala, mer risktagande), även när det gäller interoperabilitet, jämfört med nationella investeringar med potentiellt dubbelarbete. Det stärker EU:s säkerhet och dess inflytande i världen, bland annat när det gäller att fastställa standarder. Ytterligare positiva socioekonomiska effekter av Europeiska försvarsfonden betonades under samrådet för interimsutvärderingen. Berörda parter betonade att Europeiska försvarsfonden har lett till en högre ambitionsnivå än vad som skulle ha varit möjligt på nationell nivå, med projekt med större forskningspotential eller som innebär utveckling av stora förmågor som försvarsindustrin annars inte skulle ha kunnat genomföra. Merparten av

[11] *The RHOMOLO macroeconomic impact assessment of the EDF 2021-2027* (*2025)* (inte översatt till svenska), gemensamma forskningscentrumet, Sevilla.

försvarsindustrin meddelade under samrådet en ökad organisatorisk tillväxt tack vare Europeiska försvarsfonden. Företrädare för försvarsindustrin noterade att ingenjörer, forskare och andra experter finner intressanta arbetsmöjligheter genom initiativ inom ramen för Europeiska försvarsfonden som tar itu med kompetensdimensionen.

5. FÖRENKLING

I takt med att Europeiska försvarsfonden utvecklas har kommissionen kontinuerligt integrerat de lärdomar som dragits. Detta har lett till en **kontinuerlig förenkling** av programmets genomförande. Samråd med berörda parter har visat att Europeiska försvarsfonden fungerar väl. Den återkommande kommentaren i samråden med stödmottagarna var att Europeiska försvarsfonden har blivit ett enklare program att ansöka om och arbeta med i takt med att det har blivit mer känt under årens lopp. Detta gäller även när man jämför Europeiska försvarsfonden med föregående program eftersom kommissionen, medlemsstaterna och stödmottagarna gemensamt har dragit lärdomar och etablerat praxis som fungerar bra och har blivit rutin.

Betydande förbättringar omfattar införandet av helt elektronisk inlämning och projektförvaltning som stöds av formaterade, skräddarsydda mallar för att hantera alla aspekter av förordningen om Europeiska försvarsfonden på ett mer standardiserat sätt. År efter år offentliggörs Europeiska försvarsfondens arbetsprogram och ansökningsomgångar allt tidigare, vilket ger sökande mer tid att utarbeta förslag, säkra nödvändigt stöd från medlemsstaterna och ansöka om finansiering. Den tid som krävs för att genomföra utvärderingarna har minskat, och överlag har de allra flesta av de rådfrågade stödmottagarna uppgett att projektets genomförandefas är mer effektiv med Europeiska försvarsfonden än med föregående program, med förbättrade förfaranden och förenklingsåtgärder.

Även om mycket redan har gjorts för att förenkla genomförandet av Europeiska försvarsfonden finns det fortfarande utrymme för förbättringar. Samråden har lett till ytterligare idéer om förenkling på kort sikt (inklusive via omnibuspaketet för försvaret) och på längre sikt.

6. SLUTSATS

Den snabbt försämrade strategiska kontexten har visat att Europeiska försvarsfonden är oumbärlig, eftersom det nu är nödvändigt att investera mer i FoU på försvarsområdet för att se till att framtida toppmoderna förmågor levereras i tid. Europeiska försvarsfonden har framgångsrikt sammanfört FoU på försvarsområdet inom ramen för ett enda, medelfristigt till långsiktigt och välkänt program och bidragit till ett sammanhängande och mer integrerat FoU-landskap i EU.

Även om Europeiska försvarsfondens projekt ännu inte har hunnit uppnå sina förväntade resultat och effekter är det redan uppenbart att fonden har lett till effektivt stöd under hela forsknings- och utvecklingscykeln för nya förmågor och uppmuntrat ett starkt gränsöverskridande samarbete, vilket har lett till effektivitetsvinster.

Med tanke på de stora finansiella och tekniska utmaningarna för FoU på försvarsområdet har behovet av en mer strategisk och flerårig planering som ger industrin förutsägbarhet blivit en viktig punkt för programmets framtid. Dessutom kommer kommissionen, i nära samarbete med medlemsstaterna, att arbeta för att utveckla en starkare koppling till upphandling (i förekommande fall gemensam upphandling) till medlemsstaternas väpnade styrkor av resultaten av Europeiska försvarsfondens projekt.

Europeiska försvarsfonden har kontinuerligt integrerat lärdomar från tidigare år. Detta har lett till en kontinuerlig förenkling av programmets genomförande, och kommissionen kommer att

fortsätta att arbeta för en enklare, mer användarvänlig och mer verkningsfull europeisk försvarsfond.

Insikterna och de viktigaste slutsatserna från interimsutvärderingen av Europeiska försvarsfonden kommer att spela en avgörande roll i utformningen av de återstående åren av fondens genomförande och ligga till grund för de politiska besluten om EU:s framtida FoU-initiativ på försvarsområdet.